

CASOPIS ZA KULTURU HRVATSKOSRPSKOGA KNJIŽEVNOG JEZIKA
IZDAJE HRVATSKO FILOLOŠKO DRUŠTVO
ZAGREB, VELJAČA 1969. GODIŠTE XVI

FILOLOŠKE ŠKOLE 19. STOLJEĆA U RAZVOJU HRVATSKOGA KNJIŽEVNOG JEZIKA

Zlatko Vince

(Svršetak)

Jekavski govor prihvatio je i Mihovil Pavlinović, ali dosta nerado, iz nužde, radi sloge, ali »smo tim pomeli većinu hrvatskoga naroda, kojemu najvećma sladi ikavština«. ³³ Sugerira kako ipak »može tko je vještiji lasno na svoju uzvratiti od *ie* na *i*«, ali je sasvim protiv izgovora *ije*. Pavlinović dakle pristaje uz *iekavštinu*, ali je treba na neki način izgovarati tako da bude ipak bliža ikavštini.

Ikavski je govor – kako se to napominje i kasnije, npr. u zadarskom časopisu »Iskra« godine 1884 – »najbitnijom razlikom narječja zapadnoga (hrvatskoga) prema ekavskom istočnom (srpskom), a ijekavski se govor smatra simbolom »združenja i pomirenja te je zato jedino on dostojan da uđe u knjigu«. Uz to se napominje kako se varaju oni »koji misle, da su Srbi unieli svoj jezik među Hrvate, te da su ovi zadnji navlaš u književnosti poprimili srbski jezik«. Kačić se držao govora Makarskog primorja, ističe se, a to je osnova književnom jeziku. Prigovaraju i Zagrebačkoj školi predbacujući joj da »uz današnja načela ne može da prvenstvuje niti da se nameće« i ne odobravajući joj što je uvela »neku neprirodnu smjesu, neki umjetni jezik, koji se nigdje ne govori u narodu«. ³⁴

To su misli što se iznose u Dalmaciji 1884, kada je jekavski govor već prevladavao i u Dalmaciji, ali su oni svjesni da je njihov govor zapravo ikavski

³³ M. Pavlinović, Hrvatski razgovori, Zadar, 1877, str. 190; usp. i Šime Urlić, Nešto o jeziku Mihovila Pavlinovića, Glasnik Matice dalmatinske, 1904, sv. 3.

³⁴ Iskra, Zadar, 1884; Usp. Z. Vince, Zadar kao središte . . . , str. 455.

te su čvrsto afektivno uza nj povezani kao što su Srbi pretežno uz ekavicu. Srbi su doista pretežno napustili u književnosti jekavski govor prihvaćajući ekavski govor kulturnije Vojvodine.

Godine 1884, kada je objavljen spomenuti članak u Zadru, već su davno mrtvi i Starčević i Kuzmanić,³⁵ koji nisu pristajali uz jekavski govor ni uz koju cijenu, a nisu htjeli prihvatiti ni jezične koncepcije Zagrebačke škole, koje su im neprihvatljive i iz jezičnih i iz idejnih razloga. Iz jezičnih razloga odbijali su ih zato što se jezik Zagrebačke škole nije zasnivao na čistom narodnom govoru, a iz načelnih zato što su smatrali da se ne treba u jeziku obazirati na sve Južne Slavene, kako je to već istaknuto. Kuzmanić je za sjedinjenje Dalmacije s Hrvatskom i Slavonijom. On nije za široko shvaćeni ilirizam, iako je djelomično surađivao s Gajem i s ilircima, nego je za sjedinjenje svih hrvatskih pokrajina, tako da je izražena misao kako se Kuzmanićev kroatizam približava »stanovištima slovenskog i srpskog kruga koji su također pretežno odbacivali ilirske koncepcije«.³⁶

Po Kuzmanićevu mišljenju, svaki narod usmjeruje svoj književni jezik prirodnim putem, tako i hrvatski; zato odbija ideje Zagrebačke škole zbog njihovih nereálnih pogleda. Kuzmanić smatra da je u pravu što u doba ilirizma u užoj Hrvatskoj zagovara iz Dalmacije prirodniji put u rješavanju tipa književnoga jezika, smatrajući da su štokavski narodni ikavski govori najbolja osnova književnog jezika za sve Hrvate. Zadarski jezični krug s Kuzmanićem na čelu smatrao je to logičkim zaključkom činjenice da svaki narod teži k organskom razvoju svoga književnog jezika ili svoga tipa književnog jezika.³⁷

³⁵ Šime Starčević umro je u Karlobagu godine 1859, a Kuzmanić u Zadru godine 1879. (pokopan je na obližnjem otočiću Galevcu (»Školjiću«).

³⁶ V. Valčić – M. Škrbić, Geneza Ljubićeva »Ogledala« u svjetlu razvitka nacionalnog pokreta u Dalmaciji, Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru, razdio historije, arheologije i historije umjetnosti, god. 2, sv. 2, 1963, str. 174.

U »Glasniku dalmatinskom« br. 58, od 18. srpnja 1864. Kuzmanić veli: »A zašto da mi torbu nosimo te da svoje pregorimo porad nike izmišljene sloge, koja je na pèržini utemeljena? Jer je valjalo prije učvrstiti našu Hèrvatsku da joj se stalno humke poznaju; a ne slipački slivati se u jednu gèrdođu nepoznatu; u onu nakazu *Ilirio-slovinško-hèrvatsko-sèrbsko-jugoslavensku*. Ime je svakom narodu temelj, a u nas još se nezna šta je to; već puštamo da nam drugi od nas okatiji kabanicu podparavaju. Mi smo hèrvatsko pleme; ništa drugo, mi moramo imati i gojiti naš hèrvatski jezik, a ničiji drugi; mi imamo se o tom dogovarati i dogovoriti; a ne onako zalutavati kao što zalutavaju Hèrvati gornjaci . . .«. I dalje: »Ja sam po tankoj i debelej kèrvi *Crobotus Porphirogenitanus*; to na sva usta ispodim . . . Dalje: ovo je hèrvatska starina; . . . ovo je hèrvatska stečevina; i ona iz poštovanja k' slavnom imenu »Dalmacija« ima se sve do vika zvati »*Dalmatinska Hèrvatska*«. Krivo mu je što se ne pazi na jezičnu čistoću: . . . ali mi je amo jao i žao što nemilice ovako krila čupaju ovoj našoj golubici, ovom našem dragom draganu, ovom našem hèrvatskom jeziku. Tu svoju golubicu onaku zapuštenu, daj da gojimo i negujemo; daj da Dalmaciji obraz osvitlamo; Dalmacija će se prenuti iza toga sna; prizivajmo onu golubicu k' sebi; recimo joj: Dođi golubice moja, dođi; bićeš uvenčana! . . .« (Glasnik dalmatinski, br. 20, od 8. ožujka 1864).

³⁷ Z. Vince, Pogledi na jezična pitanja u Dalmaciji u vrijeme hrvatskog narodnog preporoda, Kolo MH, br. 8–9–10, 1966, str. 248.

U časopisu »Zora dalmatinska«, što ga je više godina uređivao Kuzmanić, pored drugih urednika, poneki su pisci posebno hvalili i Karadžićev jezik, tako npr. Andrija Torkvat Brlić i njegov otac Ignjat Alojzije, koji je ipak bio za ikavicu, imajući uz to riječi priznanja za Karadžićev jezik, kao uostalom i sam Kuzmanić. Svi su oni naime smatrali da je najispravnije književni jezik izgrađivati na osnovi čistog narodnog govora.

5. Neosporna je, dakle, činjenica da Hrvati kroz čitavo 19. stoljeće prolaze putovima traženja najprikladnijega književnog jezika ne preuzimajući odmah ideje Vuka Karadžića i Daničića. One su im poznate, ali ih iz različitih pobuda ne prihvaćaju.

Najdominantnija je bila u 19. stoljeću Zagrebačka škola, koja, pored svih zastranjanja, ima i nesumnjivih zasluga u formiranju i bogaćenju književnog jezika u Hrvata, a posredno i u Srba. Riječka škola javila se tek kao epizoda, kao sporedna grana na jezičnom stablu, koja je pobudila najprije oduševljenje u Kurelčevih učenika, ali su je životni razvoj književnog jezika i njegove potrebe prisilile na povlačenje, iako je i ona – ali tek u nekim svojim manifestacijama – imala i pozitivnih utjecaja. Dalmatinski, zadarski jezični krug imao je zdravu tradicionalnu osnovicu na kojoj je radio, ali su u Dalmaciji bile nepovoljne prilike da bi njihove težnje mogle doći do jačega izražaja. Zagreb je ipak, kao kulturni i politički centar Hrvatske, vodio i u jeziku i u kulturi uopće, pa će određene osobine rada Zagrebačke škole ući kao sastavni dio književnog jezika i onda kada Hrvati napuste jezična, a pogotovu idejna načela Zagrebačke škole.

Tih će razrožnih postupaka naših jezičnih škola i pravaca pomalo nestati potkraj 19. stoljeća. S Maretićem i Brozom Hrvati će poći putem sličnim sa Srbima, ali će pozitivne crte i tekovine jezičnih škola i dalje djelovati u određenoj mjeri. Kada je u žaru osvajanja novih jezičnih misli Karadžićeva škola nadirala, tada se nisu priznavale pozitivne osobine što su ih u određenoj mjeri imale i druge filološke škole i druga jezična ostvarenja. Ali kada se oštar sukob između suprotnih pogleda smiri, tada se obično vrše blage, naoko neprijetne, ali korisne korekture u vlastitim pogledima. Tako je i Karadžićeva i Daničićeva škola, nakon svoje pobjede u Hrvatskoj, počela pomalo primati po koju misao Zagrebačke škole, a ponešto i Riječke (npr. pravo posebnog književnog jezika, preuzimanje potrebnih riječi i iz neštokavskih dijalekata i sl.).

Prihvaćanjem dakle Karadžićevih i Daničićevih ideja pri kraju 19. stoljeća u Hrvatskoj – koje su u svojoj osnovi slične principima dalmatinsko-zadarskog jezičnog kruga – nije u hrvatskoj književnosti nestalo u potpunosti tekovina što ih je iza sebe ostavila Zagrebačka škola koja je dominirala u Hrvatskoj više od pola stoljeća u širokom rasponu kulturnog života.³⁸ Drugačije, uosta-

³⁸ »... ali književni jezik 20. stoljeća u Hrvata nije zasnovan samo na vukovskim principima, nego nosi u sebi mnoge elemente ilirskih i poilirskih shvaćanja o jeziku, osobito

lom, nije moglo ni biti. U toku 19. stoljeća, u doba formiranja kulturnih i znanstvenih ustanova, u doba intenzivnog razvoja i poleta znanosti i umjetnosti, proširivanja srednjih i osnivanja viših škola i sveučilišta u Hrvatskoj, razvio se jezik, proširio leksik, posebno terminologija zasnovana u velikoj mjeri na purističkim principima koji su vladali u okviru Austro-Ugarske.

Tu svoju izgrađenu terminologiju Hrvati su zadržali i dalje, i onda kada su se približili Karadžićevoj školi. Pri izradi terminologije sudjelovao je istaknuti predstavnik Zagrebačke filološke škole Bogoslav Šulek. Njega je akademik Petar Skok nazvao jezičnim genijem koji se po zaslugama za književni jezik može mjeriti s Vukom Karadžićem. Skok je istakao i misao kako treba poći Šulekovim putem ako hoćemo govoriti svojim jezikom.³⁹ Pri tom nije, dakako, mislio da treba neposredno slijediti Šulekov rad i u njegovim pretjerivanjima, nego da treba poštovati misao o jezičnoj čistoći i brizi za pravilnost književnoga jezika. Makar je Šulek i pretjerao u svojim zahvatima, ipak je udio toga predstavnika Zagrebačke škole vidan i nesumnjiv ne samo u 19. nego i u 20. stoljeću, pa u određenoj mjeri i danas.⁴⁰

Sve spomenute filološke škole u Hrvatskoj karakterizira, u većoj ili manjoj mjeri, svjesna i dosljedna borba za jezičnu čistoću. Tu oštru i potenciranu borbu možemo pratiti i u 19. stoljeću, a ona je imanentna u određenoj mjeri i dalje. Prisutna je i u hrvatskoj jezičnoj prošlosti minulih stoljeća. Tu pojavu možemo, s jedne strane, promatrati u svjetlu nacionalnih i nacionalno-političkih prilika u Hrvatskoj, kada je jezik bio reakcija na nacionalna zatiranja. Tako se onda u određenim purističkim zahvatima može prepoznati i nacionalni otpor, kada narodna stremljenja za nacionalnom samostalnošću nisu mogla doći u pravoj mjeri do punijega izražaja na drugi način. Ali kontinuiranoj težnji za što većom jezičnom čistoćom možemo prići i s druge strane: možemo je shvatiti s lingvističkog gledišta, s obzirom na strukturu književnog jezika u Hrvatskoj, gledanu s historijske perspektive. Hrvatskom i srpskom književnom jeziku jedna je osnova, a ipak je različit odnos prema jezičnoj čistoći u Hrvata i u Srba. Razloge za to možemo tražiti u sasvim drukčijem povijesnom razvoju književnog jezika u Hrvata koji imaju narodni jezik kao osnovicu književnog jezika mnogo stoljeća prije Srba.⁴¹ U Hrvatskoj se književnosti već u staro doba nastoje kloniti barbarizma i stranih riječi, osjeća se u književnim djelima određena svjesna briga oko jezičnog odabiranja. U toku stoljeća javlja se dakle težnja da književni jezik u književnim djelima bude što čistiji, probraniji. Jedno je jezik razgovorni, često pun tuđica, a drugo je

u leksičkom pogledu«. Jonke, Osnovni problemi jezika hrvatske književnosti u 19. st., Radovi Slavenskog instituta II/1959, str. 90.

³⁹ Petar Skok, O jezičnoj kulturi, Jezik 1952, br. 2.

⁴⁰ Lj. Jonke, o.c., str. 88.

⁴¹ Pored drugih usp. i M. Stevanović, Savremeni srpskohrvatski jezik (Uvod), Beograd, 1964, str. 46.

jezik u književnim djelima u kojima se javlja nastojanje za što većom jezičnom čistoćom. Način na koji se to može postići i u kojoj mjeri, u raznim je vremenima različit, ali težnju za što probranijim i čistijim književnim jezikom zapažamo i kod dubrovačkih književnika,⁴² i kod Vitezovića, sve do predilirskih i ilirskih nastojanja i do kraja 19. stoljeća, kada ne prestaje osmotsko djelovanje baštine tradicionalnog jezika hrvatske književnosti. Bez obzira na to u kolikoj je mjeri takav postupak opravdan i koristan, ili možda čak i nepotreban, treba istaći tu pojavu kako bi se pokazalo da je možemo pratiti u duljem vremenskom razdoblju hrvatske književnosti, uvijek prisutnu i dovoljno uočljivu. Tako i u toku 19. stoljeća. U Srba je to bilo nešto drugačije. Ako je, nakon Karadžićeva zahvata, vrijedilo načelo da treba pisati onako kako se govori, to je onda u prvom redu značilo da treba prestati s umjetnim slavenosrpskim jezikom i govoriti kako narod govori. A narod je, dakako, imao u svome jeziku i mnoge tuđice, turcizme i druge riječi koje se nisu s toliko mara tjerale iz književnoga jezika kao u Hrvata. Zbog toga je u Srba manja briga oko jezičnog odabiranja, manje forsiranje oko jezične čistoće, naročito u leksiku.⁴³ Ta briga oko jezične čistoće koja karakterizira hrvatski jezični izraz i u 19. stoljeću ostala je imanentna i kasnije.⁴⁴

Već sam rekao da je Karadžićeva jezična pobjeda u Hrvatskoj zapravo pobjeda osnovnih misli što su ih zastupali i iz štokavskih krajeva Ličanin Šime Starčević u svojoj Ričoslovici iz godine 1812, pisanoj narodnim ikavskim govorom, Dalmatinac Ante Kuzmanić u svojim člancima, posebno u »Zori dalmatinskoj«, i Slavonac Ignjat Alojzije Brlić, samo što nije prihvaćena njihova ikavština koju su oni naročito poštovali, borili se za nju i smatrali je najpogodnijom za hrvatski književni jezik. Dakako, postojale su i razlike između njihovih jezičnih ostvarenja i Karadžićevih jezičnih pogleda. Činjenica je da najprije nestaje iz hrvatskoga kulturnog života Riječka škola, zatim pomalo uzmiče Zagrebačka škola, a u osnovnim crtama najmanje vidljivih promjena doživljava dalmatinski krug oko Šime Starčevića i Kuzmanića s kojim je vrlo bliz Ignjat Alojzije Brlić, a i kasniji pisci iz Dalmacije, samo što je napuštena ikavica.

⁴² M. Deanović, Zašto dubrovački književnici nisu pisali kako su govorili? Hrvatsko kolo XVII/1936, str. 62-77.

⁴³ Zahvaljujem docentu dru S. Babiću na korisnim sugestijama u vezi s tim pitanjem.

Tu činjenicu ističe i I. Popović u knjizi »Geschichte der serbokroatischen Sprache«, Wiesbaden, 1960, na str. 642: »Ein weiterer Unterschied zwischen der »Beograder« und der »Zagreber« Schriftsprache besteht darin, dass für die kroatische Variante ein gewisser Purismus charakteristisch ist... Auf diese Weise entstand bei den gebildeten Kroaten ein lebendiges Gefühl für neue Wörter (gleichgültig ob gut oder schlecht gebildet), während es bei den Serben unbekannt ist; das ist in der Tat der wichtigste prinzipielle Unterschied zwischen beiden Schriftsprachen«.

⁴⁴ Usp. M. Hraste, Strani elementi u hrvatskom ili srpskom narodnom i književnom jeziku, Radovi Slavenorskog instituta u Zagrebu, knj. 2, 1958, str. 58; M. Stevanović, Savremeni srpskohrvatski jezik. Uvod, 1964, str. 53.

Upravo Kuzmanić, Starčević i Brlić slijede tradicije starije bogate dalmatinske i slavonske ikavske književnosti i njihova jezika zasnovana na narodnom ikavskom govoru. A te je starije hrvatske pisce naročito cijenio i Vuk Karadžić, koji je (1847) ustvrdio kako su hrvatski pisci u Dalmaciji i Dubrovniku pisali narodnim jezikom još od 16. stoljeća i kako je Dositej Obradović mogao slobodno kazati da se ugledao u te hrvatske pisce, pa zatim doslovno rekao o tim starijim hrvatskim piscima: »Istina, da ni oni svi nijesu pisali dobro i lijepo, kao ni u nas što se piše; ali su mnogi pisali tako čisto i dobro, da im jezik i mi danas možemo uzeti kao ugled, i da je u ostalijem Slaven-skijem narodima teško naći spisatelja onoga vremena koji bi se s njim mogli usporedit. Svima je našijem književnicima poznat Reljkovićeve Satir i Došena Aždaha sedmoglavna, koje su knjižnice i našijem slovima preštampane.«⁴⁵

Karadžić stavlja za uzor srpskim piscima Slavouca Antuna Reljkovića i Vida Došena, »Dalmatinca od mora Velebitskoga«, koji je veći dio života proveo u Slavoniji, tj. hrvatske pisce koji su pisali ikavskim narodnim govorom. Književni jezik u Hrvata zapravo je dakle organski nastavak starijega stanja u hrvatskoj književnosti.⁴⁶

Hrvati se dakle, nakon lutanja u traženju umjetnog književnog jezika u raznim školama u toku 19. stoljeća, vraćaju potkraj toga stoljeća svojoj tradiciji, što je s velikim priznanjem cijenio i Karadžić koji se i na njoj inspirirao, samo što Hrvati ne uzimaju svoj najrašireniji ikavski govor,^{46a} nego uzimaju već od preporodnih godina jekavski govor starih dubrovačkih književnika,⁴⁷ brojnih narodnih pjesama i simbol kulturnog zbliženja hrvatskoga i srpskoga naroda.

⁴⁵ Skupljeni gramatički i polemički spisi Vuka Stefanovića Karadžića, knj. III/1896, str. 259–260.

⁴⁶ Usp. članak S. Ivšića »Hrvatski književni jezik«, Hrvatski jezik, Zagreb, 1938, br. 2–3, str. 35. u kojemu veli: »Današnji je hrvatski štokavski književni jezik samo organski nastavak onoga našega književnoga jezika, što smo ga mi imali prije Vuka, pa je to Vuk, koji je doista otac današnjega srpskoga narodnog književnog jezika, i priznao...«

^{46a} Govoreći o prednostima Karadžićeva izbora centralnih štokavskih oblasti za osnovu književnog jezika, ali i o djelovanju ekavske, odnosno ikavske podloge, D. Brozović veli: »Vukov istočnojekavski novoštokavski tip, klasičan temelj standarda, u Srba je sve više dobivao boju ekavskog novoštokavskog tipa, pa i kad su ostajali ijekavci, a u Hrvata je sve više prevladavala boja novoštokavskih ikavsko-zapadnojekavskog tipa. Ne treba se zavaravati da su samo razlike u apsorbiranom pismenom nasljeđu, u manjim neštokavskim infiltratima (kajkavski i čakavski u Hrvata, nešto manji torlački u Srba) i u kasnijoj jezično – civilizacionoj orijentaciji (ruska i zapadnoevropska u Srba, češka i njemačka u Hrvata) odgovorne za razvijanje dviju varijanata standardnog srpskohrvatskog jezika. Mnogo teže uočljivu, ali bitniju i dublju ulogu odigrao je proces upravo osmotske infiltracije ekavskog i ikavsko-zapadnojekavskog tipa (potertao Z. V.). Vuk i novoštokavska folklorna koine, Slavia, Praha, XXXIV/1965, sv. 1, str. 25. Usp. Lj. Jonke, Književni jezik u teoriji i praksi, II izd. Zagreb, 1965, str. 190. i M. Pavlović, Uloga i značaj vojvodanskih pisaca u razvitku srpskoga književnog jezika, Zbornik Matice srpske za književnost i jezik, Novi Sad, 1954, str. 97, koji veli: »Uopšte jezik romantičarskog kruga, vezan za Karadžićevu reformu, to je u osnovi jezik narodni. Ali on već postavlja izvesne novine, izvesnu evoluciju. On je već dosledno ekavski... Takav stil i takav pesnički jezik definitivno su izborili pobjedu narodnog jezika u srpskoj književnosti i dali mu za osnovu šumadisko-sremski narodni dijalekt« (potertao Z. V.).

⁴⁷ »I ako još danas nemamo napisane detaljne historije o tome kako se stvarao književni jezik na hrvatskoj strani, može se ipak sa stalnošću utvrditi, da su Hrvati pod uplivom du-

Ljudevit Jonke

U sadašnjem trenutku našega vremena, u višenacionalnoj socijalističkoj, federativnoj i demokratskoj republici kao što je Jugoslavija, pitanja jezika i pisma naroda Jugoslavije izbila su u prvi plan naše pažnje i naših odluka. Tako je, sasvim naravno, i u Sekciji za međurepubličku suradnju i međunacionalne odnose Savezne konferencije SSRNJ u Beogradu 24. lipnja 1968. održana rasprava o pravnoj i praktičnoj ravnopravnosti jezika i pisama jugoslavenskih naroda. Među tezama pripremljenim za tu konferenciju, kojoj su prisustvovali i delegati iz SR Hrvatske, čitamo i ove zanimljive i dalekosežne misli:

»Dosljedno primjenjivanje ustavnog načela o ravnopravnosti jezika pretpostavka je ostvarivanja samoupravnih prava svakoga radnog čovjeka.

Ravnopravnost jezika i pisama naroda Jugoslavije izraz je i bitan konstitutivni element socijalističke federativne zajednice naroda i radnih ljudi Jugoslavije. Narodi Jugoslavije, polazeći od prava svakog naroda na samoopredjeljenje, na osnovu dubokih, trajnih, zajedničkih životnih interesa, na osnovu bratstva i jedinstva stvorenog u narodnooslobodilačkoj borbi, na osnovu naprednih društveno-ekonomskih, političkih, kulturnih i duhovnih težnja i kretanja radnih ljudi u pravcu izgradnje socijalističkih društvenih odnosa – udružili su se u Federaciju koja predstavlja zajednicu slobodnih, ravnopravnih i samostalnih naroda.

Politika i društvena praksa da narodi i radni ljudi u Federaciji ostvaruju svoja suvremena prava koja su izraz zajedničkih interesa, mora da važi i za pitanje ravnopravnosti jezika i pisama.«

U smislu takvih teza koje zajamčuju suvereno pravo svakog naroda i narodnosti, kako se sada dosta neadekvatno nazivaju narodne manjine, postavlja se za nas i pitanje kakvo je u takvom kontekstu pravo hrvatskog, srpskog, crnogorskog naroda i muslimanske etničke skupine. To je pitanje u prvom redu političko, a tek u drugom lingvističko, kako su s pravom istakli predstavnici SRH na spomenutom savjetovanju u Beogradu. A političko pravo za sve je te

brovačke književnosti i oduševljenja za narodnu pjesmu uzeli štokavsko-jekavski govor za književni jezik i da su se u toku vremena sve više i više približavali Vukovu jeziku. Napustiše dakle ikavski i kajkavski govor, i ako su u onim govorima imali dosta razvitu literaturu. Da je ovaj proces stvaranja književnog jezika kod nas trajao dugo vremena i trošio dosta narodne energije, ne treba napose isticati. I sada nakon obavljena posla postao je ovako stvoreni književni jezik nastavnim jezikom u našim školskim područjima: u Hrvatskoj i Slavoniji, u Bosni i Hercegovini, u Dalmaciji i Istri...« (*P. Štok, Srpski književni glasnik, Beograd, 1914. knj. 32. str. 388*). Usp. i mišljenje *Jovana Škerlića*: »Dalmatijska, a naročito dubrovačka književnost oko 1835. godine, za vreme ilirskog pokreta, bila je od velikog uticaja na stvaranje nove hrvatske književnosti. Dalmacija je u Hrvatskoj bila bliska po prošlosti, geografski, vrom i azbukom, i »dubrovcianisanje« ilirskih pisaca bilo je sasvim prirodno i pojamno« (*Istorija nove srpske književnosti, Beograd, 1921. II izd., str. 4*).